

foto Jannetje de Groot, Staatsbosbeheer

Groen vrijwilligerswerk in verandering

— Maaïke van Deelen (adviseur Mens en Maatschappij, Staatsbosbeheer) en Tetje Falentijn, (beleidsmedewerker Burgerbetrokkenheid, LandschappenNL)

Steeds meer mensen hebben belangstelling om zich in te zetten voor de natuur. Voor natuurorganisaties is dat heel logisch, want groen vrijwilligerswerk lijkt alleen maar voordelen te kennen. Natuur en natuurorganisaties zijn enorm blij met hulp, het kan een work-out in de sport-school vervangen, je kunt er van alles leren en daarnaast is tijd doorbrengen in het groen goed voor je mentale gezondheid.

> Vrijwilligerswerk is niet weg te denken in onze samenleving maar verandert wel continu. Voor organisaties die met vrijwilligers werken, is het belangrijk dat ze zich blijven aanpassen aan de veranderingen die we in vrijwilligerswerk zien. In dit artikel geven we een toelichting op de huidige ontwikkelingen en uitdagingen van vrijwilligerswerk in het groen.

Er zijn meer dan 100.000 “groene” vrijwilligers die zich inzetten voor natuur. Deze mensen doen allerlei uiteenlopende klussen: van het tellen van vlinders, het onderhouden van natuurgebieden en wandelroutes, het geven van excursies, tot zitting nemen in een bestuur. Voor de organisaties en de natuur is hun inzet inmiddels onmisbaar. Ze zorgen voor de extra kwaliteit door bijvoorbeeld die terreinen vrij van berkenboompjes die juist niet toegankelijk zijn voor zwaar materieel omdat ze te kwetsbaar zijn. Of door extra fijne telroutes en uitgebreid excursieaanbod. Vrijwilligers verzetten dus een enorme hoeveelheid werk en brengen een hoop positieve energie met zich mee. Toch zijn het niet de ‘extra handen’ die natuurorganisaties als eerste noemen als ze over hun vrijwilligers spreken. De organisaties hechten ook veel waarde aan de vrijwilliger als ambassadeurs van de natuur. Zij kunnen met hun vrijwilligerservaring in hun vrienden- en werkring uitleg geven over de soms lastige keuzes die natuurbeheerders moeten maken. Maar de veranderende omstandigheden brengt ook een aantal uitdagingen met zich mee.

Uitdaging 1: inspelen op motivatie van vrijwilligers

De natuurorganisaties willen blijvend aandacht hebben voor het behouden van vrijwilligers. Wessel Ganzevoort deed in het kader van zijn promotieonderzoek naar de reden waarom vrijwilligers

kunnen afhaken. Hij pleit ervoor om de motivatie van de vrijwilliger centraal te zetten: “Ask, then act”. Ofwel match de beweegredenen van vrijwilligers aan het vrijwilligerswerk dat je aanbiedt. Dit vraagt om meer dan alleen werk aanbieden, maar ook tijd en ruimte geven aan persoonlijke ontwikkeling, leren of ontdekken, en een gezellige sfeer in de groep (Meer over dit onderzoek in het oktobernummer van het Vakblad).

Uitdaging 2: laagdrempelig veilig werken voor vrijwilligers

Bij het behouden van de huidige vrijwilligers heeft ‘veilig werken’ onze bijzondere aandacht. Vrijwilligers hebben net zo veel recht op veilige werkomstandigheden als werknemers in loondienst. De aandacht voor veilig werken neemt de laatste tijd toe. In 2020 onderzocht de Inspectie SZW daarom met de sector het veilig werken met vrijwilligers. Zij constateerden dat veiligheid voldoende op orde is, maar kwamen ook met aanbevelingen: maak duidelijk wat de verantwoordelijkheden zijn, geef informatie over de Arbowet en -regelgeving en maak praktische informatie beter vindbaar voor vrijwilligers. De natuurorganisaties werken samen om de informatievoorziening en veiligheidsprocedures te verbeteren. De grootste uitdaging is misschien wel om het veiligheidsbewustzijn van vrijwilligers te vergroten. Want nog niet iedereen is ervan doordrongen dat alle voorschriften en maatregelen nodig zijn.

foto: Iwan Teunissen, Staatsbosbeheer

En een veelheid aan of verandering in 'arbo-regels' kan ook weerstand oproepen.

Uitdaging 3: diversiteit vrijwilligers vergroten

Ganzevoort wijst er in zijn promotieonderzoek op dat natuur een breed draagvlak nodig heeft uit alle lagen van de maatschappij. Een derde uitdaging is dus om meer mensen te betrekken bij de natuurbescherming. Daarom is het belangrijk om verschillende mensen te enthousiasmeren om vrijwilligerswerk voor de natuur te doen. Diversiteit onder groene vrijwilligers vraagt aandacht. Uit onderzoek komt naar voren dat 63% van de groene vrijwilligers in Nederland mannen zijn, gemiddeld 62 jaar en hoger opgeleid. Er ligt dus nog een uitdaging om de diversiteit te vergroten. Uit onderzoek van Motivaction blijkt dat 15 procent van de Nederlanders zich wel wil inzetten voor de natuur. Dat zijn potentieel maar liefst 2,6 miljoen mensen! De manier waarop zij zich willen inzetten, sluit alleen niet altijd aan bij het aanbod van vrijwilligerswerk van de natuurorganisaties. De meeste mensen willen namelijk af en toe vrijwilligerswerk doen, het liefst dichtbij huis. Jongeren willen graag met eigen vrienden aan de slag, of in ieder geval met leeftijdsgenoten. Ook vinden ze het fijn als het vrijwilligerswerk bijdraagt aan hun cv.

Aan de natuurorganisaties de uitdaging om passend vrijwilligerswerk aan te bieden aan mensen van alle leeftijden. En om ze proactief te bena-

deren. Meerdere natuurorganisaties bieden nu voorzichtig vrijwilligerswerk in korte klussen of in op weekenddagen aan of experimenteren met vrijwilligerswerk via een app. Natuurorganisaties werken samen in het Groen Traineeship waarin ze jonge vrijwilligers korte natuurprojecten laten uitvoeren met leeftijdsgenoten. Zo leren de organisaties over hun motivaties en bouwen ze een netwerk op van enthousiaste jonge mensen. Passend vrijwilligerswerk aanbieden kost de natuurorganisaties extra tijd en middelen, maar verruimt het aanbod, en vergroot het aantal betrokken mensen. Gelukkig kan dit vrijwilligerswerk ontstaan naast de vertrouwde hardwerkende vrijwilligers die zich nu ook al langdurig en regelmatig inzetten voor de natuur.

Uitdaging 4: werken met vrijwilligers is een vak apart

Medewerkers van natuurorganisaties die vrijwilligers werven en begeleiden, komen de uitdagingen van motivatie, veilig werken en diversiteit dagelijks in het veld tegen. En daar komen dan de uitdagingen van werken met mensen bij. Veel boswachters zijn opgeleid om natuur te beheren, soorten te herkennen, veldwerk uit te voeren. Maar in hun werk met vrijwilligers moeten ze manager, voorman en sociaal werker zijn. En soms zijn het jonge medewerkers die oudere ervaren vrijwilligers moeten aansturen. Niet voor niets organiseert de VBNE de training 'Werken met

vrijwilligers' voor de coördinatoren. Adviesbureau Movisie merkt dat organisaties inmiddels weten dat werken met vrijwilligers een vak apart is. En dus dat daar tijd en middelen aan besteed moeten worden. Maar vrijwilligerscoördinatoren in alle sectoren hebben al een groot aantal taken op hun bord en krijgen de komende tijd met een toenemend aantal (soorten) vrijwilligers en uitdagingen te maken. Ook de samenwerking met andere partijen wordt steeds belangrijker. Ontwikkeling van passende training en ondersteuning van onze vrijwilligerscoördinatoren is hier nodig. Zo zorgen alle betrokkenen er samen voor dat steeds meer mensen zich welkom (blijven) voelen en vrijwilligerswerk kunnen (blijven) doen.<

m.deelen@staatsbosbeheer.nl

